

Володимир Кущет

Виконавська традиція співців-музик
XVIII – початку XX ст.

КОБЗА, ЛІРА, ТОРБАН, БАНДУРА

2CD

The performance tradition of Ukrainian folk musicians
of 18th – the beginning of 20th centuries.

Instrument: kobza, lira, torban, bandura

Performed by Volodymyr Kushpet



Володимир Кушпет

Викладач стрітівської вищої педагогічної школи
кобзарського мистецтва.

Дослідник кобзарсько-лірницької виконавської традиції.
Учасник Київського кобзарського цеху та Всеукраїнської
спілки кобзарів.

Автор підручника «Самовчитель гри на старосвітських
музичних інструментах».

Автор монографії «Старцтво:

мандрівні співці-музиканти в Україні (XIX–поч. XX ст.)

Заслужений діяч мистецтв України.

Лауреат мистецьких премій: ім. І. Нечуя-Левицького
та В. Гнатюка.

Volodymyr Kushpet

is a lecturer of the Higher pedagogic school of kobzar's art. He graduated from the Kyiv's conservatoire, the bandura class, and later became one of the founders of the well-known "Kobza" band. He is a researcher of kobzars' and liknyks' performing tradition, a participant of the Kyiv's kobzars' guild and a member of the Ukrainian kobzars' union. He is the author of "The old-style instruments playing manual" and numerous other publications.

Традиційна культура взагалі, та музична зокрема, — явище досить мінливе. Для усвідомлення змін на її тлі потрібно чітко розмежувати природні та штучні процеси, що обумовлювали її становлення. Відсутність української держави виштовхнула прабатьківські звичаї на існування у консервативне сільське середовище. Саме там, у піснях та переказах, думках та легендах зберігався духовний заповіт наших предків. Один з виявів етнокультурної самореалізації простежується у сфері музикування. Окрім улюбленого в Україні гуртового співу, розвинулося індивідуальне виконавство пісень у супроводі кобзи, ліри, торбану, бандури. Розквіт цього жанру припадає на XV–XVIII ст. Та вже з кінця XVIII ст. у міській музичній культурі змінюються національні музичні пріоритети на європейські. Потреба у світських бандуристах зникає і народний музичний інструментарій (крім торбану) залишається у руках мандрівної незрячої братії — старців. Кожний період існування цього виконавського жанру потребує докладного вивчення та аналізу. Тільки реконструкція музичних інструментів, способів та прийомів гри на них, та врешті озвучення автентичного нотного матеріалу — єдиний шлях, який дозволяє зробити об'єктивні висновки. Порівняльний аналіз різних музичних зразків від кобзарів, торбаністів, лірників, бандуристів XVIII, початку XX ст. демонструє існування жанрових та виконавських відмінностей у традиціях, що сформувалися внаслідок різних завдань (світських, духовних, соціальних, політичних і т. п.), що існували перед співцями-музикантами у різні періоди історії. Записи на цих дисках є спробою привернути увагу громадськості до процесів реконструкції традиційного виконавства.

Traditional culture in general and music culture in particular are unsteady phenomenon. In order to comprehend the essence of changes in their development we have to distinctly separate artificial processes from natural ones. Absence of the Ukrainian state has forced out ancient customs into the conservative countryside environment. Exactly there, in those songs and stories, dumas and legends the spiritual heritage of our forefather was being preserved. One of reveals of the ethno-cultural self-expression could be traced in the musical sphere. Except of very popular in Ukraine collective singing, individual performance accompanied by kobza, lira, torban and bandura have been also developed. This genre's flourishing fell on the period of 15th–18th centuries. But from the end of 18th century the national music priorities in city music culture changed for the European ones. Secular bandurist necessity disappeared and the traditional folk instruments (except torban) remained only in hands of blind traveling old men. Each period of this genre's existence requires a detailed analyses. Recognition of all previous minstrels as kobzars is rather biased. Only reconstruction of instruments, proficiency in methods of using them and, finally, giving utterance to authentic note materials — that is the only way to make correct solutions in practice. The comparative analyses of different music samples from kobzars, torbanists, lirnyks, bandurists of 18th – early 20th centuries shows existence of the genre and performance differences within traditions that have been formed due to different tasks (secular, spiritual, social, political, etc.) minstrels had to confront throughout different historic periods. These recordings are an attempt to draw social attention to reconstruction of the traditional performance which is a working monument to Ukrainian music culture.

Бандура

Діатонічний багатострунний інструмент з арфоподібним способом гри (без притискання струн на грифі). Зразок 1740 року знаходиться у Санкт-Петербурзькій консерваторії під назвою «бандура Недбайла». Існує декілька теорій походження її назви, які ґрунтуються переважно на висновках семантичних досліджень: «pandura» — Ассірія, «bandoga» — Англія, «bandurria» — Іспанія, «пандури» — Грузія, «пандура» — Болгарія, «пандура» — Сербія і т. п. Потрібно зауважити, що походження назви та походження інструменту — речі зовсім різні. Скажімо, англійська бандора та українська багатострунна бандура окрім схожих назв, більше не мали нічого спільного. Музичний інструмент — «бандора» з'являється на європейських теренах в середині XV ст. На початку XVII ст. вона витіснила з польської світської музики кобзу та частково лютню. На той час кобза була дуже популярна в Україні, а з початку XVIII ст. мода на неї прийшла також у аристократичні кола Росії. Саме з метою відмежування від «холопської» назви «кобза» у ланському середовищі і почали називати її шляхетною та модною західною назвою «бандора». Така назва зафіксована у царському наказі 1738 року про заснування музичного навчального закладу у м. Глухові. «В польських словниках та описах інструментів бандура тлумачиться як козацька лютня» (О. Фамінтин). Пр те, що по містам грають на бандурах, «а селяни ... на кобзі», сповіщав 1788 року О. Рігельман. Більшість свідків (Бергольд, Штелін, Беллерман та ін.) сповіщали про бандуру XVIII ст., як «інструмент схожий з лютнею, але менший за розміром та за кількістю струн», «тільки ручка дещо коротіша», «тон абсолютно схожий з тоном лютні». Отже, мова велася саме про «козацьку лютню» — кобзу. Та існували багатострунні бандури на «двадцять чотири і більше струн» частина їх знаходилася уздовж грифа, а більша частина — на самому корпусі.



Бандурист
Михайло Кравченко, XIX—поч. XX ст.

Отже, на початку XIX ст., поруч з лютнеподібними існуювали й багатострунні музичні інструменти, які «українізувалися», почали зватися бандурами, а виконавці на них — бандурищиками. Порівнюючи бандури з вересавою кобзою, можна констатувати, що на бандурах основним струнами для гри були коротенькі приструнки, розташовані праворуч від грифу над деякою інструменту, а басы на грифі несли другорядну роллю. На кобзі О. Вересаю основні функції у виконанні мелодії та басів закладені у способі гри на грифі (як на гітарі), а шість приструнків виконували додаткову функцію — збільшення діапазону при гри в одній позиції (народний спосіб гри, при якому рука не рухається вгору по грифу, а знаходиться в одному місці). Існує кілька тез щодо походження української бандури. На мій погляд, вона еволюційно пов'язана з кобзою, а не з гусями. Давньоруські гуслі мали невелику кількість струн (чотири—п'ять), на яких грали «бряцаньем». Такий спосіб гри притаманний баладаїччю, не зафіксований в Україні. До речі, як не знайдемо жодного зразку самих давньоруських гуслей. Після об'єднання з Литовським князівством (1321 рік) мешканці русинських земель були орієнтовані на західну культуру. Імперська культурологічна асиміляція почалася з кінця XVIII ст., але тоді багатострунний український музичний інструмент «бандура» вже сформувався і побутував (1740 рік). На користь тези про походження бандури від кобзи говорять такі факти:

- Навіть у XIX ст. більшість бандур були симетричними, що притаманне лютнеподібним інструментам;
- Основні струни, розташовані на корпусі бандур, зуться «ПРИСТРУНКИ», тобто як частина струн ПРИ основних СТРУНАХ на грифі;
- Функціональні назви струн на грифі кобзи подекуди збереглися на бандурах;
- Спільність традиційного репертуару та форм діяльності козарів та бандуристів;
- Конструктивні відмінності поміж двома інструментами проявляються у незручностях під час виконання на приструнках бандури «думового ладу».

Поява бандури як інструменту гамофону-гармонійної музичної формації не могло відбутися раніше появи та формування нової системи у європейській музиці. Перші приструнки і підштовхнули музикантів до створення нового багатострунного музичного інструменту, який у XIX ст. витіснив лютнеподібну кобзу, перейнявши від неї певні виконавські традиції, а у деяких сільських регіонах й назву самого інструменту.

Бандура

A diatonic multistring instrument with harp-like playing technique (without pressing neck strings). The model of 1940 is kept now in the St. Petersburg Conservatoire under the name of "Nedballo's bandura". There are several theories of its name origin which are mostly based on results of semantic studies: "pandura" — Assiria, "bandora" — England, "bandurria" — Spain, "panduri" — Georgia, "pandzura" — Bulgaria, "pandura" — Serbia. It is necessary to mention that the origin of the name has nothing to do with the origin of the instrument. For instance, English bandora has nothing in common with Ukrainian one except for their names. However, the English namesake did have some relationship to the birth of Ukrainian bandura. "The Poles have learned names of instruments from numerous Italian musicians who were included into Royal Choirs since early 16th century" (O. Famintsyn). In the middle of 15th century a new instrument — "bandora" — appeared in Europe. Since the beginning of 17th century has been forcing out kobza and partially lute from Polish secular music. Those days kobza was very popular in Ukraine, and from the beginning of 18th century the fashion of kobza passed to aristocratic circles of Russia. Exactly with the aim to separate from "plebeian"

name "kobza" aristocrats begun to use a noble and cute word "bandora". This name was fixed in the Tsar's edict of 1738 on foundation of a music school in Hlukhiv. "In Polish dictionaries and instruments' descriptions bandura is explained as kozak's lute" (O. Famintsyn). In 1788 O.I. Regelman reported that banduras were played in towns, "and peasants... played kobzas" explaining in brackets that it was "a kind of bandura". Most of witnesses (Bergholtz, Shtelin, Ballermann, etc.) spoke about the 18th century bandura as "an instrument, similar to lute, but smaller and with less amount of strings", "just the neck is a little shorter", "tone is absolutely similar to lute". That is they were all speaking about "kozak lute" – kobza. However, also there were real banduras "with 24 and more strings..., the latter (multistringed banduras) didn't have all their strings along the neck, a half of them went across the neck" (O. Famintsyn). Thus, in the beginning of 19th century, in addition to lute-like ones, multistring instruments appeared which received an "Ukrainianized" name of "banduras", and performers started to be called "bandurschyks". Comparing banduras with Veresay's kobza it would be fair to say that bandura's main operating string were short "bystrings" located to the right from the neck and that bass strings on the neck maintain a secondary role. With Veresay's kobza the main function of playing melody and basses was laid in the technique of playing on the neck (similar to guitar), and six "bystrings" maintained an additional function of widening the range when it was played in a steady position (a folk method when arm doesn't go up the neck but remains still). There are several theses concerning Ukrainian bandura's origin. In my opinion, evolutionally it is connected with kobza rather than with gusli. Gusli of the ancient Russia had only 4-5 strings which were "clanged" upon. Such a technique, typical for balalaika. Has been never fixed anywhere in Ukraine. By the way, as well as any sample of ancient gusli itself. After the consolidation with Lithuanian principedom in 1321 Russian territories became oriented towards the Western culture. The imperial cultural assimilation began in the end of 18th century when multistringed Ukrainian bandura was already generated and widely spread (1740). There are several facts sustaining the theory of bandura's evolution out of kobza: a) even in 19th century most of banduras were symmetric what is typical for all lute-like instruments; b) the main strings on bandura's case are called "bystrings" as well as a group of strings "by" the main strings on the neck; c) some functional names of kobza's strings have remained in banduras; d) common traditional repertoire and performance styles of "kobzars" and "bandurists"; e) constructional discomfort in using bandura's "bystrings" when performing the "duma's mode" comparing with absolute easiness to do the same on kobza's neck. Bandura's appearance as an instrument could not have been earlier then forming of certain system in European music. Any open string (especially sinew one) sounds better then the one pressed upon the neck without frets. It is much easier to learn to play an instrument with a steady pitch. That is why the first "bystrings" gave musicians an impact to create a new multistringed instrument which in 19th century supplanted lute-like kobza adopting from it certain performing traditions and even its name in some rural areas.

Кобза

Один з найбільш давніх українських музичних інструментів. «Назви кобза, кобоз, кобуз і т. п. можливо простежити у старовинних пам'ятках слов'янських та неслов'янських, майже до 1250 року, а тому користування, а тим паче його винахід, повинні бути віднесені до часів ще набагато раніших» (О. С. Фамінцін). Семантичні дослідження говорять про існування схожих за звуком музичних інструментів також в інших народів: сохихіс — у словців, кобіз — у татар, корпус — у хорватів, кобоз — в угорців, кобза — у румунів і т. п. Тому стверджувати щодо походження пракобзи

Останній кобзар Остан Вересай



виключно на давньоукраїнських теренах не коректно. Безперечно, що саме там вона набула етномузичних виразників, характерних для доби Руси-України XV–XVI ст., ставши дійсно українською кобзою.

У Польщі цей музичний інструмент був улюбленим серед шляхти («Князь Самуїл Кореський майстерно грав на кобзі») та надихав багатьох польських поетів до творчих фантазій: «Powiedz wdzieczna kobza moja umie — li co дума twoja» (Чагровський — польський поет кінця XVI ст.). В Угорщині існують відомості про кобзу з XVII ст. (Tierry, Histoire d'Attila. 1836. 11, 362). Побутовав такий інструмент у Чехії. У Румунії навіть зберігся й понині. Одне з найдавніших свідчень про існування кобзи в Україні знаходиться у польському запису 1584 року Папроцького: «Kozacy z wielkiej gadosci... spiewajace, na kobzach grajace» (Bartosz Paprocki. Herby gycerstwa polskiego. Krakow, 1584. с.107). Шоправда, звали такого кобзара у XVII ст. — «кобеэник» (kobeznik — Zimorowicz. Sielanki. С. 147). У певних колах понині вважають, що кобза у давні часи зникла з музичного побуту України, а її назва ототожнюється з іншим музичним інструментом — бандурою. Така теза народилася у зв'язку з незадовільним станом інструментознавства в XIX–XX ст. Незважаючи на детальний опис М. В. Лисенком у кількох розвідках кобзи О. Вересая, плутанину у її класифікації викликало існування кількох коротеньких струн — «приструнків», яких, за переконанням дослідників, на кобзі не повинно було бути. А коментарі щодо способу гри «... лівою рукою граючий охоплює гриф, притискуючи великі струни... супровід мелодії відбувається головним чином на довгих струнах (на грифі), граючий по мірі потреби то понижує звук, подовжує чи скорочує струни, притискаючи їх до грифа на тієї чи іншій висоті. Малих струн кобзар не притискує», — вважалися «рудиментами зниклої кобзи». 1978 року викладач класу гітари київської консерваторії Я. Пухальський звернув увагу на недоречність таких тверджень. Не переймаючись існуючими бандурними стереотипами, він визнав, що: «... шість струн (на грифі) не належать до басових струн бандури і можуть виконувати повноцінну самостійну функцію... якщо зробити виконавський

Лірники кінця XIX ст.



аналіз можливостей гри на грифі вересаєвого інструменту та існуючих шести приструнків, то порівняння буде не на користь останніх». Останньою крапкою у поверненні української кобзи з небуття була реконструкція інструменту майстром М. Будником та співогри В. Кушпетом. Практичний аналіз усіх творів, записаних М. В. Лисенком, довів, що за усіма характеристиками (конструкцією, строем та способом гри) цей музичний інструмент — зразок лютеподібної кобзи, а Остап Вересай таки (за словами О. Русова) останній кобзар.

Кобза

is one of the oldest Ukrainian folk musical instruments. "The etymology of names "kobza", "koboz", "kobuz", etc. could be found in different age-old literary monuments (both Slavic and non-Slavic) almost up to 1250, therefore its origin should be dated to even more ancient times" (O. Famiłsyn). Semantic researches prove the existence of musical instruments with similar names among other nations: "cobuxci" — of the Polovtsians, "kobyz" — of the Tatars, "kopyz" — of the Turks, "kopus" — of the Croats, "koboz" — of the Hungarians, "cobza" — of the Romanians, etc. Thus, it is not objectively to assert the exclusive ancient Ukrainian origin of "prakobza". However, it is indisputable that the ancient Ukrainian territories were the lands where kobza obtained its ethn musical characteristics, typical for the Russian-Ukrainian epoch of 15th-16th centuries. In Poland this musical instrument has been a favourite one among the gentry ("Prince Samuil Koretzki used to play kobza skilfully") and many Polish poets have been inspired by it: "Powiedz wdzieczna kobza moja umie — li co дума twoja" (Czagrowski, Polish poet of the end of 16th cent.) In Hungary the kobza has been known since 16th century. (Tierry. Histoire d'Attila. 1836, 11, 362). It has existed among the Czechs, and in Romania it has not been lost so far. One of the first evidences kobza having been played in Ukraine is in the Polish Paprocki Chronicle of 1584: "Kozacy z wielkiej radosci...

spiewajac, na kobzach grajac" (Bartosz Paprocki. Herby rycerstwa polskiego. Krakow, 1584, p. 107). Thus, in 17th century such a kobzar was called "kobeznik" (kobeznik — Zimorowicz Sielanki. P. 147). However, even today some consider that kobza has vanished from Ukrainian musical life in ancient times and the term "kobza" has been used as a synonym for another musical instrument — bandura. Such a thesis has emerged due to a poor state of the instrumentology in the 19th–20th centuries. Despite of M. V. Lysenko's detailed descriptions of the O. Veresay's kobza, certain disorder in the kobza's classification was caused by the existence of several short "bystrings", which should not have been there according to researcher's views. And the comments of the playing technique, such as "...the left hand is on the neck, pressing big strings... accompaniment goes mainly on long strings (on the neck), a player, when necessary, lowers a sound, stretches or retrenches strings by pressing them upon the neck at this or another pitch. Small strings are not being pressed upon", — were considered to be a "rudiment of the extinct kobza". In 1978 the Kyiv's Conservatoire guitar class professor Y. Puhalsky noticed that these statements were wrong. Dismissing stereotypes, he recognized that "...six neck strings do not belong to bass bandura strings and maintain absolutely independent function. The comparative analyses of the neck strings opportunities and existing six "bystrings" would not be in favour of the latter". Kobza's reconstruction by master M. Bundy and putting on a performance by V. Kushpet finished rescuing kobza from obscurity. Practical analyses of all musical compositions made by M. V. Lysenko has proved that accordingly to all characteristics (construction, pitch and playing techniques) this instrument is an example of a lute-like kobza, and, as it is said by O. Rusov, Ostap Veresay is the last kobzar indeed.

Ліра (реля)

«У IX віці бачимо досить розповсюджені в Західній Європі інструмент із трьома струнами під назвою органіструм, що мав уже

вісім клямівішів і накінфолений кружок замість смичка» (Г. Хоткевич). Назва, так само як і конструкція, походить з Європи (Німеччина, Італія). Устрій інструменту (басовий бурдон та регульована граюча струна) дозволяв настроювати його на будь-який музичний лад. Мабуть, тому на протязі багатьох століть ліра задовольняла різноетнічні європейські смаки. В Україні її побутування адаптується з незначними мандрівними співцями-лірниками, братські цехи яких, на відміну від кобзарських, обіймали мало не усю етнічну територію України та, на думку К. Квіткі, зберегли «думи певно в чистішій формі, ніж кобзарство».

Ліра (lira)

"In 19th century in the Western Europe there was widely spread instrument with three strings, named "organistrum" that had eight keys and a rosined disk instead of a bow" (G. Hotkevych). Both its name and the design came from Europe (Germany, Italy). Its device (bass burdon and regulated playing string) allowed tuning it up for any tonality. Probably due to that lira had been satisfying various ethnic European tastes throughout many centuries. In Ukraine it's appearance was connected with blind travelling minstrels – "Lirnyks", whose guilds were widespread through the ethnic territory of Ukraine as opposed to kobzar's ones. According to K.Kvitka's opinion they preserved "dumas in a cleaner form than kobzars did".

Торбан

Музичний інструмент світських професійних музик, поширений у Польщі в XVII–XVIII ст. та на Правобережній Україні до початку XIX ст. Зовнішньо торбан дуже нагадує італійську лютюно-теорбу, тільки з приструнками. Досить вірогідно, що теорба, яка була завезена італійськими музикантами до Польщі (за О. Фамінциним), а звідти потрапила до рук придворних музик українського походження.



Торбаніст Микола Плекан,
учень В. Кушпета
(торбан на фото роботи
майстра Степана Тихоненка)

Вони її одомили її суто українським винахідом — приструнками. З того часу торбан набув суто слов'янського вигляду. Відомі зображення т. зв. «польських» та «українських» торбанів настільки схожі між собою, що класифікувати їх за етнічною приналежністю зовсім недоцільно. Причиною розповсюдження цього музичного інструменту по різноетнічних регіонах спільної тоді держави було наслідування польською та українською шляхтою модних світських звичаїв, що існували при королівському дворі. Так, наприклад, майбутній гетьман І. Мазепа, перебуваючи у молоді роки при дворі польського короля і там оволодівши грою на торбані, зберіг любов до нього на протязі усього подальшого життя в Україні. Відродженням цього пам'ятника музичної культури двох братніх народів потрібно завдячувати О. Русову за опис родоводу торбаністів: Грегора, Каєтана, Франца Відортів, та М. Лисенку за фіксацію інструменту, прийомів та способів гри на ньому, нотних записів творів. У кінці XX ст. відбулася перша спроба реконструкції цього музичного інструменту М. Будником та А. Пасінним, а способу гри В. Кушпетом. Вдалося озвучити твори XVIII ст., укладовані останнім музикантом з плеяди Відортів — Францем, від батька Каєтана та діда Грегора. Озвучення кількох автентичних нотних зразків, на відповідному музичному інструменті, дозволяє уявити виконавську естетику світської музичної культури кінця XVII — початку XIX ст. в Україні.

Торбан

An instrument of secular professional musicians widely spread in Poland in 17th-18th centuries and in the Right-bank Ukraine until early 19th century. In outward appearance, it bears a strong resemblance to Italian lute-teorba with "bystrings". Probably, this lute-teorba, which was dropped off at Poland by Italian musicians (according to O. Faminetsyn), fell into hands of royal court musicians of Ukrainian origin. They equipped it with "bystrings", the exclusively Ukrainian invention. Ever since teorba acquired its Slavic look and became Polish-Ukrainian torban. All-known pictures of so-called 'Polish' and 'Ukrainian' torbans are so similar that it is almost impossible to classify them by their ethnic origins. Such a wide spreading of this instrument among various ethnic regions of Rzecz Pospolita appeared due to Polish and Ukrainian gentry that was to follow secular fashions, favoured by the King's court. For example, future Ukrainian Hetman Ivan Mazepa, who had spend his youth nearby the King's throne and learned to play torban there, remained affection toward this instrument throughout all his next life in Ukraine. The revival of torban became due to O. Rusov's study of torbanists' genealogy (Gregor, Kaetan, Franz Vidortiv) and to M. Lysenko who has fixed the instrument itself, playing techniques and musical notation of compositions. In the end of the 20th century the first attempt to torban reconstructing was undertaking by M. Bundyk and A. Pasichnyi which was followed by attempt to playing it by V. Kushpet. Finally, he succeeded to bring to life 18th century melodies, inherited by the last of Vidorts, Franz. These efforts demonstrate the evolutionary process of Ukrainian musical instrument (from lute-like kobza to harp-like bandura). Unfortunately, lack of correspondence of modern chorography and its ethnographic origins makes it impossible to bring the full reconstruction and revive the dance ("14 kozak's steps with dance squatting"), which, according to F. Vidort, were a must for torbanists' performings. Though even reviving a few authentic samples by appropriate musical instrument gives us a clear vision of secular musical aesthetics of the end of 17th — the beginning of 18th centuries.



ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ

1994 - 2005 рр.

Основним виразником національної ідентичності завжди була і буде традиційна культура. Казки та легенди, пісні та думи, танці та музика до них – ось невеликий перелік культурологічної спадщини, яку віками накопичував та залишив нащадкам український народ.

Зберегти, дослідити, реконструювати і повернути народові його духовне багатство – святий обов'язок нинішніх поколінь. Тому що народ безбагаченів рано чи пізно розчиниться серед навколишніх етносів.

Усвідомлюючи історичну місію інтелігенції, Благодійна організація Президентський фонд Леоніда Кучми «Україна» взяла на себе шляхетний обов'язок – пропагувати найкращі зразки народного виконавства.

Унікальним явищем світової музичної культури є кобзарсько-лірницька виконавська традиція XVIII - початку XX ст. Реконструйовані псалми, канти, думи, різножанрові пісні у супроводі відроджених із небуття музичних інструментів: кобзи, бандури, ліри та торбану – це пам'ятник музичної культури.

Гадаю, що музика, записана заслуженим діячем культури України Володимиром Кушпетом, стане ще одним кроком у збереженні нашого дорогоцінного спадку.

З повагою

Л.КУЧМА

*«Врятувати від забуття пам'ятник
життя свого народу є істинний подвиг,
котрий вже і нині має повну важливість
в очах кожної освіченої людини».*

П. Кудзи



CD 1

Володимир Кущпет
Виконавська традиція співців-музик
XVIII – початку XX ст.
КОБЗА, ЛИРА, ТОРБАН, БАНДУРА

The performance tradition of Ukrainian folk musicians
of 18th - the beginning of 20th centuries.

Instruments: kobza, lira, torban, bandura

Performed by Volodymyr Kushpet

Володимир Кущпет
Виконавська традиція співців-музик
XVIII – початку XX ст.
КОБЗА, ЛИРА, ТОРБАН, БАНДУРА

The performance tradition of Ukrainian folk musicians
of 18th - the beginning of 20th centuries.

Instruments: kobza, lira, torban, bandura

Performed by Volodymyr Kushpet



CD 1

Володимир Кушпет
Виконавська традиція співців-музик
XVIII – початку XX ст.
КОБЗА, ЛИРА, ТОРБАН, БАНДУРА

The performance tradition of Ukrainian folk musicians
of 18th - the beginning of 20th centuries.
Instruments: kobza, lira, torban, bandura

Performed by Volodymyr Kushpet



CD 2

Володимир Кущет
Виконавська традиція співців-музик
XVIII – початку XX ст.
КОВЗА, ЛІРА, ТОРБАН, БАНДУРА

The performance tradition of Ukrainian folk musicians
of 18th – the beginning of 20th centuries.
Instruments: kobza, lira, torban, bandura

Performed by Volodymyr Kushpet

Disc 1 1. «Дудочка», «Козак-валетці» (танці) – кобза. Реконструйовано за нотациєю М. Лисенка від кобзаря XIX ст. *Остата Вереся*. 2. «Кисілі» (танок) – кобза. Реконструйовано за нотациєю М. Лисенка від кобзаря XIX ст. *Остата Вереся*. 3. «Дума про Хведора безродного» (козацька псалма) – у супроводі кобзи. Реконструйовано за нотациєю М. Лисенка від кобзаря XIX ст. *Остата Вереся*. 4. «Розпинаніє Христа» (псалма) – у супроводі ліри. Реконструйовано за нотациєю П. Демуцького від лірника XIX ст. з с. Бузівка Таращанського повіту Прохора Завертана. 5. «Млинок», «Саврадим», «Молодичка» (танці) – бандура. Перший танок адаптовано до традиційної бандури за нотним записом бандуриста Петра Гонгаренка (США). Два останні за нотациєю Ф. Колесси з воскових валиків від бандуриста XIX ст. Гната Гонгаренка. 6. «Георгію» (кант) – у супроводі ліри. Реконструйовано за нотациєю П. Демуцького від лірника Ридька з Київщини (XIX ст.). 7. «Подорож Вацлава Ржевського» (муз. Грегора Відорта) – у супроводі торбану. Реконструйовано за М. Лисенком від Франца Відорта, онука Грегора Відорта, торбаніста XVIII ст. 8. «Відтортова пісня» (муз. Грегора Відорта) – у супроводі торбану. Реконструйовано за М. Лисенком від Франца Відорта, онука Грегора Відорта, торбаніста XVIII ст. 9. «Спів Ревухи» (муз. Грегора Відорта) – у супроводі торбану. Реконструйовано за М. Лисенком від Франца Відорта, онука Грегора Відорта, торбаніста XVIII ст.

Disc 2 1. «Побратався сокіл» (за автентичним кобзарським жанровим визначенням – «вулична» пісня) – у супроводі бандури. Мелодія за Г. Ткаченком, супровід відповідає виконавській традиції бандуристів XIX ст. 2. «Біда» (за автентичним визначенням – «шпучка») – у супроводі бандури. Один з численних зразків ерстів лівої пісні з репертуару бандуристів та лірників XIX – початку XX ст. 3. «Про Саву Чалого» (козацька пісня) – у супроводі бандури. З репертуару Георгія Кирилівича Ткаченка (XX ст.). 4. «Потоп» (псалма) – у супроводі ліри. Реконструйовано за нотациєю П. Демуцького від лірника Романа з Київщини (XIX ст.). 5. «КAPERUSH» (танок) – ліра. Відтворено за нотациєю 1968 року В. С. Стельмашука від Г. Солецької з с. Скородинці Чортківського району. 6. «Христу на хресті» (псалма) – у супроводі кобзи. Реконструйовано за нотациєю П. Демуцького від лірника Романа з Київщини (XIX ст.). 7. «Дума про удову і трьох синів» – у супроводі кобзи. Реконструйовано за нотациєю М. Лисенка від кобзаря XIX ст. *Остата Вереся*. 8. «Гей гук, мати, гук» (козацька пісня XVIII ст.) – у супроводі кобзи. Супровід до пісні зроблено за козацтвом В. Кушета про природну еволюцію традиційного музикування. 9. «Хлопці-молодці» (вірч С. Руданського) – у супроводі кобзи. Супровід до пісні відповідає виконавській естетиці XIX – початку XX ст. 10. «Ой, джигуне» (жартівлива пісня XIX ст.) – у супроводі кобзи.

Disc 1 1. “Dudochka” (“The pipe”), “Kozak-valets” (dances) – kobza. Reconstructed after M.Lysenko’s notation from 19th century kobzar Ostap Veresay. 2. “Kyselyk” (dance) – kobza. Reconstructed after M.Lysenko’s notation from 19th century kobzar Ostap Veresay. 3. “Duma about Khvedir bezrodnyi” (a kozak psalm) – acc. – kobza. Reconstructed after M.Lysenko’s notation from 19th century kobzar Ostap Veresay. 4. “Rozpynanie Hrysta” (“The crucifixion of Christ”) (psalm) – acc. – lira. Reconstructed after P. Demutsky’s notation from 19th century lirnyk Prokhor Zaveran from Buzivka village of Taraschan district. 5. “Mlynok” (“The mill”), “Savradym”, “Melodychka” (“A young woman”) (dances) – bandura. The first dance adapted to traditional bandura accordingly to Petro Goncharenko’s notation (USA). The following two – accordingly to notation of F. Kolesa from wax cylinders of 19th century bandurist Hnat Goncharenko. 6. “Georgiui” (chant) – acc. – lira. Reconstructed after P. Demutsky’s notation from lirnyk Rydko of Kyiv’s region (19th century). 7. “Podoroj Vaclava Rzevusskogo” (“A journey of Vaclav Rzevusski”) (music by Gregor Vidort) – acc. – torban. Reconstructed after M. Lysenko from Franz Vidort, Gregor Vidort’s grandson, the torbanist of 18th century. 8. “Vidortova pisma” (“Vidort’s song”) – acc. – torban. Reconstructed after M. Lysenko from Franz Vidort, Gregor Vidort’s grandson, the torbanist of 18th century. 9. “Spiv Revukhi” (“Revukha singing”) (music by Gregor Vidort) – acc. – torban. Reconstructed after M. Lysenko from Franz Vidort, Gregor Vidort’s grandson, the torbanist of 18th century.

Disc 2 1. “Pobratavsya sokil” (“Falcon fraternized”) (according to authentic kobzar’s genre definition – “street” song) – acc. – bandura. Melody after G. Tkachenko, the accompaniment corresponds to the performance tradition of 19th century bandurists. 2. “Bida” (“A trouble”) (authentic definition – “shuchka”) – acc. – bandura. One of numerous examples of humorous songs from bandurists’ and lirnyk’s repertoire of 19th – early 20th centuries. 3. “Pro Savu Chalogo” (kozak song) – acc. – bandura. From Georgiy K. Tkachenko’s repertoire (20th century). 4. “Potop” (“The flood”) (psalm) – acc. – lira. Reconstructed after P. Demutsky’s notation from lirnyk Roman from Kyiv’s region (19th century). 5. “Kaperush” (dance) – lira. Reconstructed after 1968 V. S. Stelmashouk’s notation of H. Soletska from Skorodynsi village of Chortkiv district. 6. “Hrystu na hresti” (“To Christ on the cross”) (psalm) – acc. – kobza. Reconstructed after P. Demutsky’s notation from lirnyk Rydko of Kyiv’s region (19th century). 7. “Duma pro udovu i trioh syniv” (“Duma about a widow and three sons”) – acc. – kobza. Reconstructed after M. Lysenko’s notation from 19th century kobzar Ostap Veresay. 8. “Hey hook, maty, hook” (18th century kozak song) – acc. – kobza. The accompaniment provided according to V. Kushpet’s concept of tradition music’s national evolution. 9. “Hloptsi-molodsi” (“Cheerful fellows”) (by S. Rudansky) – acc. – kobza. The accompaniment corresponds to the performance aesthetic of 19th – early 20th centuries. 10. “Oi, jigune” (19th century humorous song) – acc. – kobza.

с р MMIX 'UKRAINIKA'

Всі права застережені. Несанкціоновані: відтворення, публічне сповіщення, передача в ефір, здача в прокат без дозволу правопласника заборонені та переслідуються законом. Компакт-диск формату CD-DA, містить музичний запис, не підлягає обов'язковій сертифікації. Унікальні механічні пошкодження, потрапляння прямих сонячних променів та вологи на поверхню компакт-диску. Вироблено в Україні.



Видання здійснено за підтримки благодійної організації Президентський фонд Леоніда Кучми «Україна»

Володимир Кучишчак. Виконавська традиція співів-архівів XVIII – початку XX ст. Кобза. Ліра. ЮРБАН. БАНДУРА. УКРАЇНИКА